

KREDIT MODUL TIZIMINI JORIY ETISHDAGI O'ZIGA XOSLIKLAR HAMDA TIZIMNI YURTIMIZDA YO'LGA QO'YISH ZARURIYATI

Sirojiddinov Asliddin Abduvahidjan ugli

Gulistan State University Faculty of Production Technologies

Master of the 1st stage

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida kredit-modul tizimini joriy etish shart-sharoitlari yoritib berilgan, undan tashqari bu jarayonni amalga oshirishda qo'llash mumkin bo'lgan xorij tarjibalari, metodologik tavsiyalar, jarayonni sohaga singdirish yo'nalishlari kabi masalalar tahlil etiladi. Undan tashqari kredit-modul tizimini yo'lga qo'yishda oldingi tizimga nisbatan erishiladigan ijobiy jihatlar muhokama etiladi hamda tegishli xulosa va tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Kredit-modul, xorij tarjibasi, OTM, pedagogika, ta'lim, Bolonya, standart, vazifa, burch, huquq, metod.*

Abstract: *This article describes the conditions for the introduction of credit-module system in the education system of the Republic of Uzbekistan, as well as an analysis of issues such as foreign experience, methodological recommendations, areas of process integration in the implementation of this process are given. In addition, the positive aspects of the credit-module system compared to the previous system will be discussed, and relevant conclusions and recommendations will be given.*

Keywords: *Credit module, foreign experience, HEI, pedagogy, education, Bologna, standard, task, duty, law, method.*

Аннотация: *В данной статье описаны условия внедрения кредитно-модульной системы в систему образования Республики Узбекистан, а также проведен анализ таких вопросов, как зарубежный опыт, даны методические рекомендации, направления процессной интеграции при реализации данного процесса. Кроме того, будут обсуждены положительные стороны кредитно-модульной системы по сравнению с предыдущей системой, даны соответствующие выводы и рекомендации.*

Ключевые слова: *Кредитный модуль, зарубежный опыт, вуз, педагогика, образование, Болонья, стандарт, задание, обязанность, закон, метод.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi dunyo hamjamiyati nigohida rivojlanayotgan va kelajagi porloq mamlakat sifatida ko'zga tashlanmoqda. O'zining kelajagi uchun mustahkam poydevor qurish va kelajak avlodning bilimli va har tomonlama yetuk bo'lib yetishishini ta'minlash maqsadida mamlakat ta'lim tizimida ko'plab islohotlar va o'zgarishlar amalga oshirib kelinmoqda. Jumladan, 1999 yil iyun oyida Italiyaning Bolonya shahrida

dunyoning 29 ta mamlakati o'rtasida imzolangan Bolonya deklaratsiyasiga O'zbekistonning qo'shilishi va ta'lim tizimiga kredit-modul tizimini joriy etish borasida ishlarni boshlab yuborilishiga asos bo'ldi.

Bugungi kunga kelib, Bolonya jarayonida dunyoning 48 ta mamlakati ishtirok etmoqda. Ularning orasida MDH mamlakatlaridan Rossiya, Ukraina, Ozarbayjon, Moldova, Armaniston, Gruzziya, Qozog'iston va Belarus Respublikalari ham bor. Markaziy Osiyo mamlakatlari ichida Qozog'iston Respublikasi 2010 yilda Bolonya deklaratsiyasiga qo'shildi va u ushbu xududda yagona bo'lib turibdi.

Bolonya jarayoni – bu Yevropa mamlakatlari orasida oliy ta'limni uyg'unlashtirish jarayonidir. U tushunish oson bo'lgan va o'xshash oliy ta'lim darajalar tizimini yaratishni, ta'limda kredit-modul tizimiga o'tishni, ta'lim sifatini ta'minlashda erkin akademik harakatlanishni va Yevropadagi ta'lim hamkorligini o'z ichiga oladi. Qisqa qilib aytganda, bu Yevropa mamlakatlarining oliy ta'lim tizimlarini uyg'unlashtirish, har bir kishi uchun teng ravishda ta'limni ta'minlash, intellektual, madaniy, ijtimoiy, ilmiy va texnologik salohiyatni shakllantirish va mustahkamlash, ta'lim sifatini takomillashtirish jarayonidir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi “O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi PF-5847-son Farmoni mamlakatimizning oliy ta'lim tizimida yangi davrning boshlanishiga va tizimga bir qator yangiliklarning kiritilishiga asos bo'ldi [1].

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili

Professor Ulug'bek Azizov o'zining “Kredit-modul tizimi va uning o'ziga xos xususiyatlari” nomli maqolasida, TDIU «Universitet 3.0» xalqaro o'quv, ilmiy-innovatsion tadqiqotlar markazi direktori, i.f.d., dotsent Sh.Mustafaqulov va TDIU Ta'limning kredit tizimini boshqarish bo'limi boshlig'i, PhD.M.Sultonovlar “Kredit-modul tizimiga o'tish nima uchun kerak? Maqsad, mohiyat va afzallik” nomli maqolasida kredit-modul tizimini joriy etishning ahamiyati va afzalliklari haqida o'z fikrlarini bayon etib, xulosa va takliflarini berishgan [8].

Ayni paytda Belgiyada korporativ ijtimoiy mas'uliyat va barqaror rivojlanish bo'yicha mutaxassis, “NewLinks Global” konsaltingi hamkori, “Buyuk kelajak” kengashi eksperti Malika Sharipova O'zbekiston oliy ta'lim tizimida Bolonya jarayonining maqsadlarini amalga oshirishga doir o'z fikrlarini UzAnalytics.com tahliliy saytiga bayon etib, Bolonya jarayoniga qo'shilish shartlari va mavjud to'siqlar, jarayonga qo'shilishi O'zbekiston uchun qanday imkoniyatlarni berishi haqida fikrlarini bildirgan. Rossiyalik olimlardan A.A.Timofeev, N.A.Ushko, M.A.Yarifa “Kreditno-modulnaya sistema obucheniya” nomli maqolasida kredit-modul tizimi haqida batafsil bayon qilishgan [2].

Tadqiqot metodologiyasi (Research Methodology)

2021-yil 13 noyabr kuni oliy ta'lim vaziri Abduqodir Toshqulov rahbarligida oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish, kredit-modul tizimini tatbiq etishdagi

muammolarga bag'ishlangan yig'ilish bo'lib o'tdi. Unda vazir OTMlardagi besh asosiy muammoni sanab, o'quv rejalarini TOP-500talikka kirgan universitetlar o'quv rejalari asosida jiddiy ko'rib chiqish kerakligi, 100-500 kishi o'tirib o'qiydigan auditoriyalar bilan dars soatlarini muvofiqlashtirish kerakligi, bu ham xorijiy tajriba ekanligini aytib o'tdi [4].

Kredit-modul tizimi dunyoning ko'plab ilg'or va rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimida joriy etilgan bo'lib, turli davlatlarda o'ziga xos xususiyatlarga ega. Kredit-modul tizimining maqsadga muvofiq ekanligi uning dunyoning rivojlangan mamlakatlari ta'lim tizimiga joriy etilganligidan ham ko'rinib turibdi. Ushbu tizimda ta'lim dasturlarning talabalarda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilishi ularda ijodiy faollikni va bilim olishga intilishni, adabiyotlar va turli axborot manbalaridan mustaqil foydalanish ko'nikmasini, ma'lumotlarni tahlil qilish va keraklilarini saralab olish malakasini shakllantiradi. Bu esa ta'lim sifati va samaradorligining oshirishdagi muhim faktorlardan biridir.

Kredit-modul tizimining vazifalari
O`quv jarayonini modul asosida tashkil etish
Bitta fan, kurs qiymatini aniqlash
Talabalar bilimni reyting asosida baholash
Ta`lim jarayonida mustaqil ta`lim olishning ulushini oshirish..

1-rasm. Kredit-modul tizimining vazifalari

Modular bo'lmagan taqsimot. Modular bo'lmagan taqsimot usulida kreditlar o'quv dasturidagi har bir modulga turlicha miqdorlarda taqsimlanadi (masalan, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15). Taqsimotning bu usuli afzalliklari quyidagicha. Unda kreditlarni fanlarning ahamiyati va yuklamalariga qarab turlicha sonlarda taqsimlash imkoniyati mavjud. Modular bo'lmagan taqsimot usuli kredit taqsimotining pastdan tepaga yo'naltirilgan ya'ni "bottom up" (bottom up) usuli deb ham ataladi [7]. Buning sababi bunday taqsimotda asosiy e'tibor fan va modullarning o'quv dasturidagi ahamiyatiga qaratiladi va taqsimot shu markazdan boshlanadi.

Takliflar:

- kredit-modul tizimi bilan tanishtirish va bu tizimda faoliyat yuritish asoslari haqida OTM professor-o'qituvchilari va talabalar bilan doimiy tarzda treninglar, seminarlar, master-klasslar va bahs- munozaralar uyushtirib borish;
- OTMlar o'rtasida o'zaro tajriba alma shish va hamkorlikni yo'lga qo'yish;
- kredit-modul tizimida talabalarning vazifalari, burchlari va huquqlari haqida maxsus qo'llanma tayyorlash;
- kredit-modul tizimi, uning mazmun-mohiyati, o'qish jarayonining borishi, baholash tizimi haqida ota-onalar uchun qisqa yozma ma'lumotnomalar tayyorlash va ota-onalarga yetkazish, ular bilan uzluksiz muloqotda bo'lib turish maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI :

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni.
2. Usmonov B.Sh., Xabibullaev R.A. Oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonini kredit- modul tizimida tashkil qilish. O'quv qo'llanma. – Toshkent, TKTI, 2020. - 120 bet.
3. Методические рекомендации по внедрению в вузе системы зачетных единиц (кредитов) / [Текст] /. Государственный университет управления, Центр качества [сост. О.В. Давыдова, В.И. Звонников, М.Б. Чельшкова]. – М.: ГУУ, 2010. – 50 с.
4. Hasanova M.U., Jumanova M.G'. Kredit – modul tizimi va uning amaliyotga joriy etish tamoyillari (oliy ta'lim muassasalarida matematika o'qitishda). - «Oriental Art and Culture» Scientific-Methodical Journal - (3) III/2020. 264-270 betlar.
5. Timofeev A.A., Ushko N.A., Yarifa M.A. kreditno-modulnaya sistema obucheniya. - Jurnal "Sovremennaya stomatologiya", 1/2013. Str.134-136.
6. Рослякова Е.М., Бисерова А.Г., Хасенова К.Х., Байболатова Л.М. Модульная система обучения-опыт и перспективы. – Posted September 25th, 2014 by kaznmu & filed under АНГЛИЙСКИЙ, ИННОВАЦИОННЫЕ методы обучения. <https://kaznmu.kz/press/2014/09/25/%D0%BC%D0%BE%>
7. Sharipova M. Bolonya jarayoni nima? - <https://uzanalytics.com/jamiyat/%d0%b1%d1%83%d1%8e%d0%ba-d0%ba%d0%> (Manbaga 23.09.2020 da muro- jaat etilgan).
8. Mustafaqulov Sh., Sultonov M. "Kredit-modul tizimiga o'tish nima uchun kerak? Maqsad, mohiyat va afzallik. - <http://xs.uz/uzkr/post/kredit-modul-tizimiga-otish-nima-uchun-kerak-maqsad-mohiyat-va-afzallik> (Manbaga 23.09.2020 da murojaat etilgan).
9. Barakaev N. Muammo va yechim: «Kredit-modul tizimi». - <http://uza.uz/oz/society/muammo-va-echim-kredit-modul-tizimi--08-08-2020> (Manbaga 24.09.2020 da murojaat etilgan).